

Asia: VN/24082/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kansaneläkelaitos (Kela) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan työntekijän oleskeluluvan edellytyksenä oleva tuloraja on 1.6.2024 lukien alakohtaisen TES:n minimipalkka tai kuitenkin vähintään kokoaikatyön palkka 1600 euroa kuukaudessa.

Suomeen kolmannesta maasta tulevalle työntekijällä voi olla oikeus eräisiin Kelan asumisperusteisiin etuuksiin. Asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa säädetyn lain (AspSotul 19/2019) 7 §:n mukaan seuraavasti:

Työntekijä etuuslainsäädäntöä sovellettaessa

"Edellä 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa mainittuja lakeja sovellettaessa Suomeen työhön tulevaa henkilöä pidetään työntekijänä, jos hänen ansionsa vastaavat vähintään työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 1 §:n 1 momentissa säädettyä peruspäivärahan rahamäärää muunnettuna kuukausituloksi työttömyysturvalain 6 luvun 2 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Henkilöä pidetään työntekijänä työskentelyn aloittamisesta lukien ja niin kauan, kuin ansiotasovaatimuksen täyttävä työskentely jatkuu."

Ansiotasovaatimus täyttyy, kun kuukausitulo on vähintään 800,02 euroa kuukaudessa (vuonna 2024). Edellytyksen täyttävällä työntekijällä on muiden edellytysten täytyessä oikeus sairausvakuutusetuuksiin (sairausvakuutuslaki 1223/2004) sekä seuraavien AspSotuL:n 1 §:ssä mainittujen etuuslakien mukaisiin etuuksiin: 1) kansaneläkelaki (568/2007), lapsilisälaki (796/1992), vammaisetuksista annettu laki (570/2007), takuueläkkeestä annettu laki (703/2010) ja eläkkeensaajan asumistuesta annettu laki (571/2007).

Suomessa asuminen

Suomeen työntekijänä tulevan henkilön oikeus etuuksiin ratkaistaan ensisijassa tämän työskentelyä koskevan säännöksen perusteella. Toissijainen peruste saada etuuksia on vakinainen Suomessa asuminen. Suomessa asuminen voidaan ratkaista myös Suomeen työntekijänä tulevan henkilön kohdalla, kun haetun etuuden myöntäminen edellyttää vakinaista maassa asumista. Tällaisia etuuksia ovat esimerkiksi yleinen asumistuki ja äitiysavustus, joihin ei ole oikeutta pelkästään Suomessa työskentelyn perusteella vaikka ansioedellytys täytyisikin.

Suomeen kolmannesta maasta tulevan henkilön Suomessa asumista ratkaistaessa sovelletaan kotikuntalain 4 §:ssä mainittuja vakinaista asumista koskevia edellytyksiä. Vakinaista Suomeen muuttoa ja täällä asumista osoittaa esimerkiksi vakinainen A-oleskelulupa. Tilapäisen B-oleskeluluvan saaneen työntekijän voidaan katsoa asuvan Suomessa, kun hänellä on vähintään kahden vuoden työskentelytarkoitus (työsopimus) Suomessa tehtävästä työstä.

Koskien kansaneläkettä kansaneläkelain (568/2007) tarkoitus on turvata Suomessa asuvan henkilön toimeentuloa (KEL 1 §). Suomessa asumisesta säädetään KEL 4 §:ssä, jonka mukaan henkilöä pidetään Suomessa asuvana, jos hän asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (16/2019) 4 – 10 §:n mukaisesti tekee työtä tai asuu Suomessa tai häntä mainitun lain 11 – 13 §:n nojalla pidetään Suomessa asuvan henkilön asemassa. Näin ollen henkilöön, joka AspSotuL 7 §:n nojalla tulee oikeutetuksi asumisperusteisiin etuuksiin, kartuttaa Suomessa asuttua aikaa KEL 9 §:n mukaisen asumisaikavaatimuksen täyttämiseksi sekä KEL 21 §:ssä tarkoitettua kansaneläkkeen määrään vaikuttavaa aikaa.

Oleskelulupavaatimus

Oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin edellyttää AspSotuL:n 4 §:n perusteella kolmannen maan kansalaiselta voimassa olevaa oleskelulupaa:

"Asumisperusteista etuuslainsäädäntöä sovellettaessa henkilön tulee oleskella maassa laillisesti. Jos oleskeluun vaaditaan oleskelulupa, sen on oltava voimassa."

Oleskeluluvan lajille ei aseteta vaatimuksia. Edellytyksen täyttävät sekä määräaikainen jatkuva A-lupa, määräaikainen tilapäinen B-lupa ja pysyvä P-lupa.

Arviointia

Työntekijän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä oleva palkkataso, alakohtaisen TES:n minimipalkka tai 1600 euroa kuukaudessa on tuplasti verrattuna asumisperusteisten etuuksien edellytyksenä olevaan työntekijän ansiotasoon (800,02 €/kk vuonna 2024). Kun oleskelulupa myönnetään ja sen edellytyksenä oleva ansiotaso toteutuu, on mahdollista hakea ja saada työntekijänä edellä mainittuja Kelan etuuksia.

Hallituksen esityksen luonnoksesta ei käy ilmi, seurataanko vaaditun ansiotason toteutumista. Kela seuraa työntekijänä etuuksiin oikeutetun ansiotasoa tulorekisterin kautta kuukausittain. Vaikka vaadittu ansiotaso (800,02 €/kk) ei joka kuukausi täyty, voi työntekijä säilyttää oikeuden etuuksiin ns. jälkisuojasäännöksen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että vähintään kuusi kuukautta Suomessa työskennellyt kolmannen maan kansalainen on edelleen oikeutettu etuuksiin enintään oleskeluluvan voimassaolon ajan.

Työttömyysturvan työssäoloehdon palkkaa koskeva edellytys täyttyy, kun kuukausipalkka on vähintään 1399 € kuukaudessa (v. 2024). Näin ollen oleskeluluvan edellytyksenä olevan ansiotason toteutuessa luetaan työ palkan osalta myös työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevaan työssäoloehtoon. Tilapäisen B-oleskeluluvan haltijalla ei ole oikeutta työmarkkinatukeen, jota muuten voidaan maksaa työttömälle työnhakijalle, jolla ei ole oikeutta perus- tai ansiopäivärahaan.

Aiemmin lausunnossa mainituissa tilanteissa kansaneläkettä kartuttaneelle henkilölle voi tulla myönnettäväksi kansaneläke kansainvälisten säännösten (lähinnä sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen 883/2004, mutta mahdollisesti myös sosiaaliturvasopimuksien) perusteella myös, vaikka hän ei enää eläkettä hakiessaan asuisi Suomessa. Näin toimitaan jo tällä hetkellä niiden kohdalla, joiden AspSotuL:n mukainen ansiotasovaatimus täyttyy.

Yhteenveto

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tulorajan muutoksella on välillinen vaikutus kolmannelle maasta tulevan työntekijän oikeudesta Kelan etuuksiin oleskelulupavaatimuksen myötä. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetty ansiotaso on korkeampi kuin AspSotuL:n edellyttämä ansiotaso sekä työttömyysturvan työssäoloehdon palkkaedellytys. Työntekijänä Suomeen tuleva saa oikeuden tiettyihin Kelan etuuksiin, kun ansiotaso on AspSotuL:ssa todetun mukainen (800,02 €/kk). Hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tulorajalla ei olla tunnistettu muita vaikutuksia Kelan

toimintaan. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä lainmuutoksella koskien oleskelulupia ei ole vaikutusta Kelan etuuskäsittelyyn.

Lång Karolina
Kansaneläkelaitos